

Gemeenschap, altruïsme en verbeeldingskracht krijgen weer plek in architectuur

LEEFOMGEVING

Jaarboek toont nieuwe balans in architectuur

us Diemen-Zuid

De viering van 100 jaar Amsterdamelijk Museum, museum Het Architectuur Centrum van Amsterdam en op allerlei manieren al life tentoonstelling staat buiten, met een zwaartepunt in de beroemde stadsplan van wordt internationaal gerekend stedenbouwkundige plannen van de 20ste eeuw. Plan Zuid is evenaard en behoort onbetwist (goed).

goed uit te leggen dat Plan Zuid enkele status heeft die het meer dan bijvoorbeeld Diemen-Zuid. monumenten in Plan Zuid, maar bouw en architectuur is de erkend en vooral beschermd vanuit ingrepen die landelijk n.

gaan om voor de status feiten, hoewel daarvoor genoeg maar beschermenswaardig is het op zijn minst als Beschermd in Den Haag het Statenkwartier (en nog circa vijftien wijken) of Amersfoort deze bescherming

waarde van Plan Zuid en wilde met een aantal andere wijken in als beschermd stadsgezicht toenmalige raad van stadsdeel oordeeld en deze aanwijzing aan de gemeenteraad. Maar ik g wiens erfgoed dit nu eigenlijk mmers, van het stadsdeel, de am, het Rijk, of is het Werelderf er eigenlijk niet een referendum

itiatieven

wil van mij weten wat er in de ander sinds ik de Vastgoedle- Daarin kondigde ik het einde van ing aan, die een gevolg was van in de strijd tegen schaarste op de ft de vraagbenadering sindsdien Wie naar voorbeelden zoekt, zal n vinden waarin toekomstige oer hebben gestaan en daardoor niet voor mogelijk hielden. tgeverschap is bovendien een ent geworden, zelfs in de grote

De kracht van de Nederlandse architectuur is eeuwenlang een krachtige combinatie van traditie, gemeenschap en experimentele vernieuwing geweest. Met de avant garde sloeg dit wat door naar vernieuwing als doel op zich. Het nieuwste Jaarboek Architectuur laat zien dat een nieuwe waardevolle balans ontstaat.

Enkele jaren geleden stond in dagblad *Trouw* een cartoon waarop een groot flatgebouw was afgebeeld met allemaal eendere deuren waarvan één in een andere kleur. Het onderschrift luidde: "Oh, Belgische toestanden". De presentatie van het 29ste Jaarboek Architectuur eindigde met een paneldiscussie waaraan onder meer de Belgische architect Dirk Somers deelnam. Somers was niet onverdeeld gelukkig met het jaarboek. Hij constateerde twee soorten originaliteit: frivool en meer richting minimalisme. Daarmee was het jaarboek een dwarsdoorsnede, maar niet vernieuwend, het nam volgens Somers te weinig stelling. Daarmee zette hij aan het einde van de presentatie een volkomen onterechte toon. Ik weet niet of het exemplarisch is voor wat tegenwoordig 'Belgische toestanden' zijn, maar het jongste jaarboek maakt me voor het eerst echt blij met onze Nederlandse architectuurtraditie. De omslag laat de door Somers destijds bekritiseerde dwarsdoorsnede al op heel mooi zien. Aan de voorkant het sprekende kale beton en glas van Anne Holtrops

museum Fort Vechten, op de achterzijde Landmark van Monadnock, een rijke ingreep die een nieuw Limburgs dorp voorziet van meerdere tijdlagen.

Nieuwe definitie

De redactie heeft ook nog eens een heel goed verhaal bij haar keuze. De Delftse hoogleraar Tom Avermaete schrijft bescheiden dat zijn verkenning nog veel nader onderzoek en reflectie vraagt, maar hij geeft wel een heel mooie aanzet tot een nieuwe definitie van het architectuurproject. Allereerst maakt hij een belangrijk onderscheid, geïnspireerd door de Italiaanse theoreticus Manfredo Tafuri, tussen avantgardistische en experimentele architectuur. Nederland is te lang avantgardistisch geweest. Experimentele architectuur kan ook vernieuwend zijn, maar wel in gesprek met de bestaande architectuur, onderzoekend en ondervragend in plaats van een statement. Het boeiende is dat deze experimentele architectuur toepasbaar is op een brede heroriëntering van onze bestaande bebouwde omgeving. Zelfs een Bijlmerflat renoveren past naadloos in het verhaal van Avermaete. De Kleiburgflat in Amsterdam is teruggebracht tot zijn basisstructuur, met een aantal belangrijke verbeteringen van oorspronkelijke problemen, en vervolgens als casco aangeboden aan toekomstige bewoners. De veelzijdigheid en veelkleurigheid hoeft dan niet uit het casco te komen, maar kan juist voortkomen uit de coproductie van de enthousiaste nieuwe bewoners van vijfhonderd appartementen die dit experiment aangingen. Avermaete plaatst de interventies van architecten in de toekomst als het ontgrendelen en beheren van zo

belangrijke gemeenschappelijke bronnen als territorium, tijd en handelen. Hij benoemt dit als de architectuur van de gemeenschap. Daar ontstaat een nieuw soort duurzaamheid, door zorgvuldig om te gaan met beschikbare bronnen, en deze te accommoderen, te transformeren en te activeren. Architecten worden dan van individualisten tot onderdeel van een proces van coproductie.

Kritiek

Dat vraagt volgens Avermaete ook een nieuwe architectuurkritiek. Niet meer gericht op formele vernieuwing, maar op het cultiveren van een veelheid aan beschikbare bronnen. Een beweging die in de Nederlandse architectuur altijd al bestaan heeft, in de jaren 90 nieuw elan kreeg met het verlangen naar romantiek, en nu zijn genuanceerde plek opeist in het jaarboek. Daarbij horen begrippen die lange tijd nauwelijks hoorbaar waren. Kirsten Hannema pleit voor een altruïstische architect, die het vermogen heeft een langlopende culturele logica bloot te leggen die het pure individualisme overstijgt, om een groter, fundamenteel menselijk verhaal te vertellen. Belangrijke begrippen als gemeenschap, altruïsme en verbeeldingskracht krijgen weer een plek in de Nederlandse architectuur en zijn zichtbaar in dertig zeer uiteenlopende en daardoor juist belangwekkende projecten in dit prachtige jaarboek.

Jan den Boer
Jan den Boer is stedenbouwkundige en werkt als projectmanager bij de gemeente Utrecht. *Architectuur in Nederland. Jaarboek 2015/2016*. Nai010 uitgevers, Rotterdam. Prijs: 39,50.

Wiegel